

Паладієва Я.В.

аспірантка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПОЗИТИВНОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Рівність у правах і обов'язках людини та рівність громадян перед законом є фундаментальними категоріями теорій соціальної демократії, а також умовами правової держави, без якого конституційна демократія неможлива. Конституційний принцип рівності вимагає, щоб рівне ставлення застосовувалося до рівних ситуацій. В свою чергу, верховенство права ґрунтується на припущенні, що люди повинні мати рівний статус. Таким чином, вся конституційна структура ґрунтується на повазі до формальної рівності громадян, навіть якщо жінки, етнічні, релігійні та інші меншини на практиці зазнають серйозної дискримінації.

У сучасному світі, де ставлення і сприйняття принципу рівності змінюються повільно, позитивні дії розглядаються як інструмент, який може внести істотні зміни для усунення дисбалансу у короткостроковій і середньостроковій перспективі, а іноді і як єдиний спосіб протистояти глибоко вкоріненій структурній дискримінації таким чином, щоб результати досягались в розумні терміни. Саме для подолання фактичної нерівності необхідним є застосування спеціальних юридичних заходів, які виконуватимуть функцію правової компенсації особам певної статі, раси, етнічної групи, віку з метою ліквідації негативних соціальних наслідків для них. У широкому сенсі такі заходи сприяють розширенню участі окремих груп в певних сферах економічної, політичної або соціальної діяльності, в яких ці групи розглядаються як недостатньо представлені.

Таким чином, позитивна дискримінація включає ряд законодавчих, адміністративних і політичних заходів, спрямовані на подолання минулих недоліків і прискорення просування до рівності окремих груп та є необхідним елементом в рамках забезпечення та

реалізації права на рівність. Програми та заходи позитивних дій спрямовані на створення справедливого і рівноправного суспільства за допомогою спеціальних положень для знедолених груп. Ці спеціальні положення не приймають форму привілеїв або благодійності. Варто зазначити, що програми позитивних дій були введені в деяких демократичних конституціях світу як елемент основних прав для тих громад, пригнічення яких не було природним результатом, проте стало наслідком соціального конструкту.

Позитивна дискримінація ґрунтується на більш-менш усталених моральних цінностях, таких як рівність, людська гідність, демократія, справедливість і політичне суспільство. Ступінь відповідності політики вищевказаним цінностям в значній мірі визначає її суспільне визнання і легітимність, а також загальну ефективність. З іншої сторони, не можна виключати можливість того, що інституційне встановлення позитивних дій цілком може зробити деякий вплив на те, як ці цінності зазвичай сприймаються. Це твердження може бути вірним, особливо у відносинах між позитивними діями і рівністю, з огляду на тісний зв'язок між цими двома поняттями.

Варто вказати, що позитивні заходи забезпечують інструмент для боротьби з колективним виміром дискримінації, тому що вони спираються на ідеал фактичної рівності груп, що складають суспільство. Для того щоб ці заходи були застосовані, передбачається, що дискримінаційний режим відноситься до простого факту належності до недостатньо представленої соціальної групи замість розгляду необґрунтованого різного режиму в відносному вираженні шляхом встановлення порівняння на спеціальній основі [1, с. 11].

Отже, поняття «фактичної» рівності має на увазі як позитивне (просування), так і негативний аспект (заборони). Таким чином, поряд із заходами, спрямованими на боротьбу з дискримінаційною поведінкою, запроваджуються заходи з вирівнювання, для усунення ситуацій соціального неблагополуччя на початку дискримінаційного поводження.

Провідний американський академік, професор Оуен Фісс, також стверджував, що заходи «позитивних дій», спрямовані на руйнування

того, що він називає «кастовість», моделі неvigідності і підпорядкування, не повинні розглядатися як дискримінаційні заходи, що вимагають особливого обґрунтування, а скоріше як особливі заходи підтримки і виправлення [2, с. 73].

Провідний британський академік в цій області, Професор Сандра Фрідман також стверджує, що використання позитивних дій є законним і не передбачає ніякої дискримінації. Вона передбачає, що такі види позитивних дій можуть бути необхідні для руйнування структурних форм непрямой дискримінації, і тому їх можна розглядати як засіб захисту від дискримінації. Вона протиставляє цю точку зору «по суті рівності» з підходами, які підкреслюють «формальну рівність», тобто однаковість поводження і відмову від відмінностей, заснованих на підозрілих підставах». Вона стверджує, що якщо занадто багато покладатися на забезпечення «формальної рівності» для всіх, це буде означати, що боротьба з дискримінацією буде занадто часто ставати питанням доказування формальних гарантій рівного ставлення, а не надання допомоги і розширення можливостей знедолених груп [3, с. 44].

Британський академік професор Х'ю Коллінз припустив, що мета досягнення «соціальної інтеграції» для всіх груп суспільства виправдовує позитивні дії [4, с. 25].

Варто зазначити, що при застосуванні заходів позитивних дій виникає зіткнення інтересів між правом особистості на рівне ставлення і колективним правом на фактичну рівність. Через це протиріччя між прагненням до реальної рівності і законними правами та очікуваннями особистості необхідно точно визначити межі політики позитивних дій.

Таким чином, недоцільно називати позитивну дискримінацію ідеальним інструментом для забезпечення гендерної рівності. Це інструмент з найшвидшими результатами, і, отже, його можна назвати адекватним, якщо прагнення до збалансованого гендерного, расового представництва вважається більш важливим, ніж заперечення проти позитивної дискримінації.

Список використаних джерел:

1. Hepple B. Transformative Equality: the Role of Democratic Participation / B. Hepple // Labour Law Research Network Inaugural Conference, University Pompeu Fabra, Barcelona. – 2013. – P. 1–29.
2. Fiss O. Groups and the Equal Protection Clause / O. Fiss // Phil & Pub. – 1976. – № 5. – P. 126.
3. Fredman S. Changing the norm: Positive duties in equal treatment legislation / S. Fredman // Maastricht Journal of European and Comparative Law. – 2005. – № 12. – P. 369.
4. Collins H. Discrimination, Equality and Social Inclusion / H. Collins // Wiley on behalf of the Modern Law Review. – 2003. – № 1. – P. 16–43.